

Weinig animo voor referenda

Het stembureau op het Rotterdamse stadhuis, gisteren.

foto arie kievit, anp

volksraadpleging | In zowel Arnhem als Rotterdam bleef het gisteren erg rustig op de stembureaus. Hoe zinvol waren deze referenda?

NIELS MARKUS, REDACTIE BINNENLAND

Twee referenda en twee keer een teleurstellende opkomst. Bij het woonreferendum in Rotterdam kwam gisteren 16,9 procent van de kiezers opdagen en werd de kiesdrempel van dertig procent niet gehaald. In Arnhem was een volksraadpleging over woningbouw in een stadspolder, zonder kiesdrempel, daar kwam slechts 24,1 procent van de kiezers opdagen. Zijn referenda wel zinvol?

Raadslid Ronald Buijt heeft zijn zin gekregen, blij is hij niet. In Rotterdam zullen 15.000 goedkope woningen gaan plaatsmaken voor 36.000 huizen voor midden- en hoge inkomens, precies zoals zijn partij Leefbaar Rotterdam wil. Toch vindt Buijt de opkomst bij het referendum 'super-teleurstellend'. "Ik had veel liever gehad dat 30 procent van de Rotterdammers was gekomen en vóór had gestemd." Van de mensen die wel op kwamen dagen, was 72 procent tegen (voorlopige uitslag).

In Arnhem stemde 34,5 procent 'nee'. Dat is atypisch. Bij referenda komen vaak vooral tegenstanders opdagen, zoals in Rotterdam. Mensen zien het als een 'noodrem', zegt hoogleraar en bestuurskundige Marcel Boogers. "Een lage opkomst betekent dan dat weinig mensen bereid waren

om aan de noodrem te trekken, en dat ze het voorgenomen beleid dus waarschijnlijk wel goed vinden."

Boogers had een hogere opkomst verwacht, in Rotterdam althans. "Ik had het idee dat het daar wel leefde." Regionale en nationale media besteedden ruime aandacht aan het stadsreferendum, en met name het tegenkamp, maar óók voorstander Leefbaar Rotterdam voerde campagne. "Je ziet vaak juist dat de voorstanders niet zoveel ruchtbaarheid aan het referendum geven. Die hopen dan dat de opkomst laag uitvalt en dat het referendum niet-geldig wordt verklaard."

Dat de campagne heel wat leek, zegt volgens hoofddocent staatsrecht Wytze van der Woude helemaal niets. "De voor- en tegenstanders krijgen subsidies voor hun campagnes. En organisaties hebben ook altijd nog wel ergens een potje." Nee, Van der Woude verbaast het niet dat de opkomsten zo laag zijn. Het is gewoon veel te makkelijk om referenda aan te vragen: in Rotterdam waren 10.000 handtekeningen vereist op 497.540 kiesgerechtigden, in Arnhem 3000 op 122.505. "Dat is bizar laag. Zeker in deze tijd. Het is heel makkelijk om via sociale media mensen te mobiliseren."

Duidelijke keuze

Het is jammer, vindt Van der Woude, dat na deze mislukkingen de teneur waarschijnlijk zal zijn: weg met die referenda. Hij vindt het referendum namelijk helemaal geen verkeerd middel. Alleen moeten ze dan wel écht ergens over gaan. Iets concreets, een 'woonvisie' is al te vaag. "Daar kun je veel meer antwoorden op geven dan alleen 'ja' of 'nee'." Een beter onderwerp zag hij begin deze eeuw in Groningen. "Daar werd gevraagd of er een parkeergarage onder de Grote Markt moest komen. Dan is de keuze duidelijk: wel of niet."

Leefbaar Rotterdam blijft voorstander van volksraadplegingen.

Fractievoorzitter Buijt vraagt zich af hoe ze meer kunnen gaan leven bij de bevolking. Bijvoorbeeld door de 10.000 Rotterdammers die jaarlijks een enquête in de bus krijgen, te vragen over welke onderwerpen zij graag een referendum willen. "Zo weet je hoe groot de groep is die bereid is voor een bepaald onderwerp naar de stembus te gaan. Daarbij moet je wel de kanttekening maken dat de dingen die mensen vaak écht belangrijk vinden, besloten worden in Den Haag."

Wytze van der Woude heeft twee suggesties: leg de drempel voor handtekeningen véél hoger, en schaf de opkomstdrempel af. Als je met 3000 handtekeningen al een referendum kunt aanvragen, is de kans volgens hem aanwezig dat het onderwerp buiten de aanvragers maar weinig mensen iets kan schelen. En de opkomstdrempel zorgt ervoor dat mensen om strategische redenen thuisblijven waardoor je een vertekend beeld krijgt. "Terwijl referenda in Nederland altijd niet-bindend zijn. De overheid kan de uitkomst dus naast zich neerleggen. Wat maakt het dan uit of de drempel gehaald wordt?"